

LATVIEŠU IEVĒROJAMĀKIE DIRIĢENTI

Didzis Kauliņš

Leonīds Vīgners

IEVADS

- 1) Patiesa interese par Leonīdu Vīgneru man radās brīdī, kad kā diriģents - jaunpienācējs pārkāpu Mazās Ģildes Bellakorda zāles sliksni un vaigu vaigā saskāros ar Maestro lolojuma - kora "Mūza" dziedātājiem un ilgus gadus ar kori strādājošo Tāļivaldi Bērziņu. Jau ar pirmajām mana darba minūtēm bija jūtama Meistara, jeb pareizāk "Šefa" (tā koristi laiku laikos tika dēvējuši savu patronu), "klātbūtne":
  - "Mūs šefs sasēdināja tā un tā ...".
  - "Par intonācijas pareizību viņš cīnījās tā...".
  - "Ar šefu mēs pat Mocarta "Rekviēmu" īsā laikā tikām iemācījušies no galvas".
  - "Savus jaunākos kolēģus - kormeistarus viņš TĀ dresēja...".
  - "Pie vienas takts varēja strādāt visu mēģinājumu un galu galā panāca vēlamo rezultātu".
  - "Šefs piespieda soprānus augstā tesitūrā tēlaini izdziedāt melodiju pp dinamikā".

Tādu nostāstu par Vīgneru bija daudz, un tas lika man jo īpaši par visu to domāt, urdīt urdīja mani uzzināt, kas tad īsti slēpjas zem šī pretenciozā vārda "ŠEFS".

Radās nepieciešamība **izpētīt** viņa **darba stilu**, paņēmienu, ar kādiem tikusi panākta **mākslinieciskās iztēles iedzīvināšana dziedātājos**. Šos jautājumus esmu vēlējis izcelt, uzsvērt kā sava darba mērķi, tā konceptuālo līniju, galveno pētniecisko gultni. Ko nozīmē Leonīda Vīgnera muzikālā intuīcija? Kā Meistars panācis tik augstu muzikālo kvalitāti? Kāda ir šī diriģenta kā mūzikas dramaturga izpratne? Kā šī izpratne apliecina sevi operā, operas iestudēšanas procesā, un kā baletā? Jautājumu bija vesela gūzma.

- 2) Interesējos par literatūru, kur būtu izvērsti L. Vīgnera darba un dzīves apraksti un konstatēju, ka rakstītāju (nopietnā - argumentētākā, dziļākā plāksnē) ir bijis visai maz. Monogrāfijas par Leonīdu Vīgneru pagaidām nav.

Galvenā literatūra par Vīgneru:

- A. Klotiņš par Leonīdu Vīgneru krājumā "Latviešu mūzika" III, Rīga, 1964., 186.-202.lpp.
- V. Vēriņa par Vīgneru žurnālā "Latvijas Zinātņu Akadēmijas vēstis" 50. sēj., 1996., Nr.1, 80.-88. lpp.
- (raksts balstīts uz Dr. art. Sofijas Vēriņas arhīva materiāliem).
- A. Rode. Leonīds Vīgners. LMA diplomdarbs. Rīga, 1989.
- V. Briede "Latviešu operteātris". Rīga, 1987.
- S. Smilģe. "Likteņdziesma", 1. grāmata, kordiriģentu likteņstāsti, Rīga, 1996.
- J.Zariņš. "Mans darbs teātrī". Rīga, 1974.
- Daudz recenziju, avīžu rakstu Leonīda Vīgnera jubilejas reizēs.

Rakstu būtība no vienas puses vienkārši ir statistika, uzskaitījums, bet no otras - raksti liek domāt, veidot priekšstatu par Leonīdu Vīgneru kā par sevišķu personību, kuru izsaka vārdi, jēdzieni: - “Dižozols”, “Dzimtas dzīvais ozols”... Tas pasvīturo Vīgnera autoritāti. Dižozols ir ne tikai autoritāte - spēks, sīkstums, spēcīgas saknes, kupla lapotne, milzums zīļu. Atrašanās ozola tuvumā jau dabā vien nozīmē enerģijas smelšanu. Tikai Liels cilvēks, apveltīts ar milzīgu garīgu spēku, var nesalaužams stāvēt visās vētrās taisns un nelokāms, spītīgi stalts jau veselu gadsimtu. Lai arī kā Vīgners nebūtu “pātagots”, viņš ir spējis atkal atlikt muguru un droši skatīties acīs dzīves negācijām.

“Šim ārkārtīgi darbīgajam mūziķim, kā arī visai Vīgneru dzimtai šis gadu skaits (domāts 75) vēl neaplicina nedz garu mūžu, nedz vecumu. Jo viņa ciltskoks nav lieliskais bērzs vai kļava, bet gan spēcīgi sīkstaiz ozols, kas, jo vecāks, jo kļūst varenāks”. (Arvīds Darkevics “Dzimtenes Balss” Nr. 46, 1981. g. 12. novembrī.)

Vēl izmantoju savā darbā intervijas ar koristiem, dziesmu ierakstus, taču pats galvenais - man bija tā laime, Meistara teikto vārds vārdā pierakstīt. Nekāds atstāstījums vai analīze nebūs pārāki par šo viedo tiešumu.

Vēlos izteikt pateicību Latvijas Nacionālās operas arhīva vadītājai Mudītei Sardīko par lielo atsaucību šo materiālu sarūpēšanā un studiju iespēju piedāvāšanā.

Paldies Latvijas Radio mūzikas raidījumu redakcijas redaktorei Intai Pīrāgai par iespēju izmantot fonda ierakstus šī maģistra darba izstrādes laikā.

Kāpēc gribu rakstīt par Leonīdu Vīgneru? Lielisku diriģentu ir daudz, skolotāju maz. Kas ir Vīgners Latvijai - lūk gan, ko vajag rakstīt. Par latvisko mentalitāti, par latviskās dzimtas jušanu pasaules mūzikā ir jāraksta, tāpēc viņš nav viens no daudzajiem, bet Latvijai savs. Latviešu tautas dziesmas gēns Vīgnerā ir tik spēcīgs un skaidrs, ka spēj tulkot visu tautu mūzikas ģēniju.

Kāpēc par Vīgneru jāraksta? Lai mūziķi nekļūtu par naudaskāriem amatniekiem, bet par māksliniekiem. Lai viņiem būtu latviskais pašlepnums līdzī mākslinieka pašlepnumam.

- 3) Gribu stāstīt par **Maestro Leonīdu Vīgneru** RONDO formā, ievērojot šīs muzikālās formas izvērsuma principus, kādu tēmu uz brīdi pārtraucot, lai atkal pie tās atgrieztos interesantākā brīdī.

Manas sarunas ar Meistaru risinājušās viņa dzīves 93. gadā, kad daudzi patiesi notikumi viņa stāstījumā jau ieguvuši leģendu neparasto pievilcību.

Dažkārt atbildes uz vienu un to pašu jautājumu mēdz būt pretrunīgas atkarībā no Meistara mainīgā garastāvokļa un pašsajūtas, kas, protams, šai vecumā, kad laupītas brīvas kustēšanās spējas, ir pašsaprotami. Uz tādu būtiski svarīgu jautājumu “Kur Jūs mācījāties diriģēšanu” - viena atbilde skan - “Nekur nemācījos, pacēlu rokas un sāku diriģēt”. Pēc pieciem mēnešiem tomēr seko skaists stāstījums par studijām. Lūk - “Mācījos pie visiem, kur vien varēju. Visur, kur bija draugi. No rokas mutē, no mutes gaisā”.

Varu tikai apbrīnot šī ģeniālā cilvēka milzīgo gribasspēku, ar kādu viņš sevi uztur pie optimistiskām, darbīgām, radošām domām, kuru augļi redzami jau šodien, bet plānošana sniedzas vismaz 2003. gadā. Par savu veselību runājot, viņš saka - “Tik traki jau nav, jo es esmu entuziasts; esmu garīgi veselīgs, bet fiziski - nekā... “.

Stāstos par tālajām dienām allaž virmo omulība, asprātībām bagāta degsme un tēlainība, kas bagātīgi papildināta ar, diemžēl, pierakstīt neiespējamu sejas, acu, mutes, roku izteiksmīgu un kustīgu valodu. Īpaši, ja ir runa par kaut ko apsveicami labu. Gluži pretēji tiek apveltīts kāds muzikāli neizdevies notikums -

“Bleķis”. Tad Meistara seja savelkas daudz, daudz mazās krunciņās, un mute zīmē tādu glezniņu, it kā ēstu ko ļoti skābu.

Darbs pie Vīgnera vienmēr norit īpaši labā gaisotnē - dzerot kafiju un līdz pēdējam kumosīnam notiesājot galdā liktos našķus. Meistars ir ļoti viesmīlīgs, un rūpējas, lai viņa ciemiņš justos labi un nebūtu izsalcis. - “Tu ēd” - viņš saka, un tad nelīdz nekādas atrunas. Pat šādos gadījumos Meistars reti ir piekāpīgs.

Mūsu sarunas parasti norit, mājastēvam sēžot savā krēslā pie loga. Tur viņš jūtas vislabāk, jo visapkārt saaugušas nošu grāmatu, programmiņu, fotogrāfiju kaudzes. Šie materiāli bieži tiek pārcilāti un rediģēti. Būtiska ikdienas prasība Vīgneram ir avīze. Plaukti gar sienām ir pārblīvēti ar dažāda rakstura mūzikas zinātnes un teorijas grāmatām latviešu, krievu, vācu valodās. Daudz enciklopēdiju, visādu vārdnīcu, avīžu rakstu un notis, notis, notis, notis - kaudzēs gaitenī uz grīdas, plauktos blakus istabās, zem flīģeļa utt. Viena siena rotājas ar neskaitāmu skaņu plašu raibajām muguriņām. Tur ir viss, kas koncertbraucienos pa dažādām bijušās Padomju Savienības pilsētām piesaistījis Meistara uzmanību, vienmēr izmantojot iespēju iegriezties nošu un skaņuplašu veikalos. Pats Vīgners stāsta, ka mājās braucot, koferi bijuši pilni ar šiem labumiem. Pašā lielākajā vērtē bijušas afišas un programmiņas no katra koncerta. Visus darbus Vīgners darījis fanātiski, aizrautīgi, šo koncertu piemiņu krāšanu ieskaitot. Maestro esot izstrādājis īpašu paņēmienu (“Mana sistēma”) vēsturisko materiālu vākšanai.

Braucot uz koncertu, pirmais jautājums, no vilciena izkāpjot, bijis - Lūdzu man divas afišas un programmas. Ja atbilde bija - “Mēs tās vēlāk”, Maestro nepadevies - “Nē, prom neiešu, kamēr nebūs”. Vienmēr bijis jāprasa no sākuma, beigās neviens vairs nelicies zinīs.

Atgriežoties pie iepriekš pieteiktās idejas par rondo formu kā šī maģistra darba struktūras principu, vēlētos šeit īsi izskaidrot priekšā stāvošā teksta sakārtojuma būtību:

refrēns - tie ir nodaļu virsrakstu pamatā liktie **mākslinieciski ētiskie un estētiskie jautājumi**, kas L.Vīgneru raksturo ļoti spilgti un principiāli;

kā **epizodes** - “vēsākā” stilā pasniegtas **dokumentācijas** nodaļas, piemēram, L. Vīgnera operiestudējumu faktoloģisks pārskats u.tml., Tādējādi es vēlējos uz šādas kontrastu dramaturģijas pamata būvēt, attīstīt, izsvērt, pilnīgot daudzās L. Vīgneru kā diriģentu - mākslinieku veidojošās, apliecinošās, pētnieciskās gultnes.

IZGLĪTĪBA

“Mācījos pie tēva”... : pirmais skolotājs ir komponists un diriģents Vīgneru Ernests (1850 - 1933).

- Vidusskolu pabeidzis 1930. g.
- Latvijas konservatorijas students 1922. - 1932. g.
- Speciālā kompozīcijas klase 1930. g. pie prof. Jāzepa Vītola
- Ērģeļu klase 1928. g. pie prof. Paula Jožuus
- Sitamo instrumentu klase 1928. g. (kadru anketa LNO) 1930. g. (O.Grāvīša komentārs, “Likteņdziesma” 1. grāmata)

- Dirigēšanas klase 1928. g.
- Dirigēšanu mācījies pie Emīla Kupera, Georga Šnēfogta, bijis Leo Bleha asistents.

Studijas ārzemēs:

- 1930.g. Šveice, Bāzele, dirigēšanas meistarkursi pie prof. Feliksa Veingartnera(Weingartner),
- 1938.g. Prāga, Vīne, Berlīne (Kultūras fonda stipendiāts),
- 1939.g. Drēzdene, Parīze (Kultūras fonda stipendiāts),
- 1943.g. Berlīne, Zalcburga (Kultūras fonda stipendiāts),
- 1944.g. Leipciga (Operas uzdevumā).

“RUPJĀ VEIDĀ MĀKSLAS NAV ”

Lūk, viena būtiska Leonīda Vīgnera dzīves atziņa, domu grauds, kurš izsaka Lielā Meistara būtību nenogurstoši cīnīties, radoši meklējot smalkumus jebkurā mākslas jomā.

“**Es esmu universāls**” (Leonīds Vīgners 1998. gada februārī). Un patiešām, raugoties uz Meistara daudzpusīgo personību, varam tikai apbrīnot šī cilvēka talanta un garīgo spēju robežas. Lūk, neliels viņa māksliniecisko darbības veidu pārskats:

- operas diriģents
- operas suflieris
- operas režijas līdzveidotājs
- kordiriģents
- simfoniskā orķestra diriģents
- komponists
- ērģelnieks
- pedagogs
- lielu diriģentu asistents

- sitaminstrumentu nodaļas absolvents

Leonīds Vīgners kā daudzpusīga radoša mākslinieciska personība reizēm izpaudusies it kā neordināri, piemēram, mākslinieciskā darbība operas teātrī Vīgnera mūžā atklājas kā ārkārtīgi krāsaina, jo iekļauj ne tikai diriģenta zināšanas, bet **visas mākslinieciskās vadīšanas un dramaturģiskās iemaņas**. Šīs zināšanas par režiju ir iemantotas diendienā klātesot mēģinājumos un izrādēs sufliera būdā, un kas vēl interesanti, iepazīstoties ar Mihaila Čehova (1891. - 1955.) darbu teātrī. Čehovs Rīgā (1933., 1934.) organizēja režijas studijas. Tagad Vīgners ar nožēlu atcerējās, ka nav varējis pilnvērtīgi apmeklēt šīs nodarbības un saņemt režisora diplomu.

Daži interesanti, vērā ņemami fakti saistās ar bieži minēto sufliera darbu. Par suflieri Leonīds Vīgners sācis strādāt 1936. gadā, darot to bez atlīdzības. Visaugstākajā līmenī - suflējot ne vienkārši tekstu, bet **iedziedot** frāzi jau vajadzīgajā skaņu augstumā. Par šādu "tehniku" dziedātāji esot bijuši sajūsmā. Savukārt Vīgnera domās jau bijis iecerēts zinātnisks rakstu darbs (varbūt grāmata) par šāda veida suflēšanas tehniku muzikālajos teātros. Šī iecere pamesta, sākot nopietnas asistenta gaitas pie operas galvenā diriģenta Leo Bleha. Ar Leo Blehu (Leo Blech; 21. 4. 1871. Aachen - 25. 8. 1958. Berlin) četros gados Vīgneram bija radusies ļoti laba sadarbība (runa ir par laika posmu no 1937. - 1941. gadam). Par to liecina vīru kora "Dziedonis" korista vēstules citāts:

"18. novembrī Māras (Doma) baznīcā dziedājām "Svētceļnieku kori" no operas "Tanheizers" un kantāti "Tēvijai" ar solistu Artūru Vanagu. Šajā laikā Rīgā no Vācijas bija ieradies slavenais diriģents Leo Blehs. Pārlicinājies par mūsu operas augsto profesionālo līmeni, viņš ierosināja uzvest Vāgnera operu "Parsifāls". Uzvedums bija grandiozs, bija nepieciešams papildinājums masu skatos korī, un Leo Blehs uzaicināja mūs papildināt operas kora sastāvu. Leo Bleha un Leonīda Vīgnera tālākās darbības gaitā mums vēlreiz bija tā lielā laime uzstāties operā - piedalījāmies operas "Fausts" uzvedumā Fausta bojāejas dienā. (Vēstules autors acīmredzot šeit domājis Fausta bojāejas skatu - D. K.). Leo Bleha un Leonīda Vīgnera kopdarbību vērojot, pamanīju, ka pasauleslavenais diriģents griežas pie Vīgnera - viņš bija ievērojis jaunā diriģenta **absolūto dzirdi un spēju ātri orientēties partitūrās** (izcēlums mans - D. K.) Koncertu repertuāros līdzās klasiķu darbiem drīz sāka parādīties arī Leonīda Vīgnera - komponista dziesmas. Izcilais meistars Leonīds Vīgners kora mākslā ir sasniedzis augstāko līmeni - pašdarbības kori viņa darba rezultātā pacēlās profesionāla snieguma virsotnēs". (Augusts Heinrihs - korista atsauksmes un vēstules par Leonīdu Vīgneru. "Likteņdziesma", 1. grāmata. Rīga, 1996. g. 269.-270. lpp.)

Varbūt tieši visas minētās lielās daudzpusības dēļ Vīgneru par asistentu vēlāk tika izvēlējušies arī citi lielie diriģenti, piemēram, profesors Hermanis Ābendrots (Hermann Abendroth ; 19. 1. 1883. Frankfurt am Main - 29. 5. 1956. Jena.)

Izcilais vācu diriģents bija uzticējis realizēt operas iestudējumu zem Ābendrota vārda Leonīdam Vīgneram. Vīgners pilnībā bija sagatavojis Ludviga van Bēthovena operas "Fidelio" iestudējumu 1944. gada aprīlī.

"Bija man ar Ābendrotu fenomenāla darīšana. Es sagatavoju viņam "Fidelio". Nebiju pārlicināts, vai būs labi, vai nē, tāpēc sarunāju, ka braukšu pie viņa pēc norādījumiem. Aizbraucu uz Vāciju, bet karš savukārt darīja visu, lai mums būtu grūtāk tikties. Ābendrota dzīvoklī bija trāpījusi bumba, pats viņš aizbraucis uz provinci. Es pakaļ. Beigu beigās sameklēju viņu, bet izrādījās, ka viņš nav no tiem runīgajiem, un tā padzērām kafiju, bet viņš man neko konkrētu tā arī neizstāstīja. Domāju - kas nu būs. Sāku visus solistus ņemt stingri, stingri, man bija ļoti veikls un attapīgs vācu režisors (domāts H. Nīdekens-Gebhards,

Leipcigas operas galvenais režisors - D.K.) un iztaisījām to operu. Atbrauca Ābendrots un pēc mēģinājuma bija skaidrs, ka esmu viņam visu pareizi iztaisījis. Furors bija liels. Spieda man roku. Un tā pēc būtības bija ar visiem diriģentiem, ar kuriem man izdevās strādāt” (no sarunas ar Leonīdu Vīgneru 1998. gada 12. maijā).

Pēc “Fidēlio” pirmizrādes Abendrots uzaicināja Vīgneru par savu asistentu nākamajā operas sezonā iecerētajām veselām **septiņām** vācu komponistu operām, bet frontes situācijai mainoties, visi šie nodomi izjuka. Pamazām Leonīds Vīgners ieguva ne tikai lielo, autoritatīvo diriģentu, bet arī nākošo studentu uzticēšanos.

“Nav nācies sastapt operdziedoni, kas, stāstot par izaugsmi, ar vissiltākajiem vārdiem nepieminētu Leonīdu Vīgneru - zinošo, prasīgo, vairumis bargo, bet ikviena panākumos ieinteresēto konservatorijas operas klases vadītāju. Daži no viņiem šobrīd jau skatuves gaitas noapaļojuši, citi turpretī tās vēl tikko kā aizsākuši. Viņš devis skatuves muzicēšanas izpratni, viņš devis pirmo repertuāra bagāžu tikko konservatoriju beigušajiem jaunajiem solistiem, nereti arī jau gatavas pirmās lomas, kā tas bija ar Jāņa Sproģa Alfredo un Elgas Brahmanes Violetu, daudzu citu solistu pirmajiem skatuves tēliem”. (V. Briede. “Rīgas Balss” 1986. g. 14. novembrī: “Operdziedoņu paldies”, LPSR Tautas skatuves māksliniekam Leonīdam Vīgneram -80.)

Savus studentus Vīgners tika “dresējis” (tas ir diezgan raksturīgs profesora Leonīda Vīgnera vārds) pašai dziedzīgi un nenogurdināmi, katru sīkumu, katru zilbi ietērpjot īstajā tembrālajā skanējumā, kas rodas tekstu, zemtekstus un noskaņu apzinoties. Ilggadējā Vīgnera audzēkņu atbalstītāja operas klasē pianiste Silvija Deidule stāsta:

Ar profesoru Māri Vilerušu (1992) “Reizēm pat tad, ja profesors saka: “Labi”, viņa klātbūtne vien liek izjust - nu nav taču vēl labi, vajadzētu vēl un vēl labāk”. (Uģis Vilciņš. “Padomju Jaunatne”, 1986. gada novembris: “Nekad no pusceļa”.)

Leonīda Vīgnera prasīgums pret sevi un citiem ir kļuvis par leģendu. Dziedātājs Sergejs Martinovs, piemēram, atceras tipisku gadījumu, kad viņš kā konservatorijas sagatavošanas kursa students iesaistīts operas klasē ar pavisam nelielu lomiņu - sardzes priekšnieks Dž. Verdi operā “Rigoletto”, ticis “slīpēts un pilnveidots” veselās divas stundas! “Jānodzied bija tikai viena neliela frāze. Leonīds Vīgners šīs divas stundas strādāja tikai ar mani. Citi sāka protestēt - jauniņais taču vēl tikai sagatavošanā, strādāji ar mums! - Kas man par daļu - profesors atcirta. - Viņam tā frāze jānodzied! Kad, mocīdamies ar savu uzdevumu, biju zaudējis teksta apjēgu, Maestro noprasīja : “Ko īsti dziedī? Nodziedi latviski!” (operu gatavoja oriģinālvalodā). Nodziedāju. Pēc divām stundām profesors izteica šādu uzslavu - Vai nu man sāk izdoties, vai arī visi jau esot pie manis pieraduši... .

Vīgners savā darbā netaupīja ne sevi, ne citus. Vienmēr zinādams, ko grib, “izvilka” no dziedātājiem visu nepieciešamo. Vīgneram pilnībā piedēvējams apzīmējums “TEĀTRA CILVĒKS” . Viņš var dot padomus jebkuram skatuves darbiniekam - režisoram, scenogrāfam, dramatiskajam aktierim, vadīt iestudējumu. Profesora milzīgā autoritāte nevis noslāpēja studenta individualitāti, bet gan atraisīja to. ... Maestro konservatorijā jebkurā brīdī varēja ienākt klasē un sākt ar tevi strādāt. Ja neko nesapрати, biji kā apmaldījies, viņš allaž prata izvirzīt mērķi, apgaismot ceļu, pa kuru jāiet”. (Sergejs Martinovs intervijā Uģim Vilciņam rakstā “Nekad no pusceļa”.)

Vīgners visiem liek apjēgt vislielāko patiesību, ka MĀKSLAS PRIEKŠĀ TU ALLAŽ BŪSI TIKAI SKOLNIEKS. Un nevienu ceļu uz īstu mākslu nevar sākt no pusceļa, allaž ir jānoiet viss ceļš, ikreiz no sākuma līdz beigām. Jaunu partitūru saņemot, mākslinieks atkal ir zinātkārs nezinītis apslēpta brīnuma priekšā, ikreiz kā zirgs pie jauniem vārtiem.

Lūk, arī savos ļoti, ļoti cienījamajos gados Vīgners ir autoritāte jaunajiem dziedātājiem. Kā spilgtu piemēru varētu minēt viņa nodarbības ar jauno operas solistu Krišjāni Norveli, kurš ir iemantojis sirmā meistara, manuprāt, lielāko uzticību - sakot par Krišjāni : “Mans draugs.”

Man gandrīz gadu vairākkārtīgi intervējot sirmo Meistaru (1997. - 1998. g.), ir izdevies būt klāt arī viņa nodarbībās ar Krišjāni Norveli. Vīgners strādāja pie visa, ar ko saistīts priekšnesums. Dziesmas satura atklāsmē parasti iedziļinājās kopā ar koncertmeistari Silviju Deiduli. Vienmēr uzsverot faktu, ka ievads orķestrī vai šajā gadījumā klavierēs ir dziedājuma raksturotājs, pirmais tēla atklājējs. Nedaudz ieskicēšu Meistara teikto, piemēram, strādājot pie Čaikovska solodziesmas “Snovo kak prežge...” (Rothauza teksts). ...vientulība... - pavadītājam jābūt tēla izteicējam, ievadītājam.

Akcentiņš - vientuļš, melodisks.

Ievads - raksturo!

Dziedātājs savukārt piekrīt - “jā, pareizi! “

Vīgners, vērsoties jau vairāk pie dziedātāja: “Kur ir melodija? Čaikovski jādzied brīvi!

Čaikovskim katra nots - vesela pasaule!!!

- Vajag pārdzīvot ne notis, BET MŪZIKU!”

Vīgners turpina: “Ir vajadzīga ne iemācīta, bet izdzīvota melodija.

Dzejnieks - labā roka, Mūziķis - kreisā roka

- Diriģents - ne maisās, bet pārdzīvo!
- Kreisā roka - ne pulsējums, bet dzīvinošā lieta. Katru reizi, frāzi atkārtojot - krāsa savādāka.
- Jūtīgi, jūtīgi, jūtīgi.
- Dziedi, bet uzrunā klausītāju.”

Šīs Vīgnera prasības varētu dēvēt par katra iestudējuma vadmotīvu.

- “Siltu tekstu, apgarotu!”

Mācoties romanci “Solovej”, strāvo arī humora dzirkstis: “Par ko tu dziedi, par kumodi? Tu dziedi grūtsirdīgi, it kā vēders nav kārtībā.”

- “Jādzied melodija, ne atsevišķas notis,
- Dziedi, nemēģini izkaisīt pasāžas (kadencē),
- Tekstu - daiļskanīgāk!
- Frāzējumi - ne skaldot,
- Arī ritmiskā puse jāveido muzikāli.”

Meistars ļoti tēlaini skaidro dramaturģisko pusi: “Tas nav vienkārši putniņš - tas ir kaut kas smaržīgs.”

DARBA PIEREDZE *

- 1923. - 1933. g. Mūzikas pedagogs Rīgas fonoloģijas institūtā,

- 1930. - 1940. g. Diriģents Mītavas filharmonijā,
- 1934. - 1940. g. Ķemeru simfoniskā orķestra diriģents,
- 1930. - 1935. g. Vīru kora "Dziedonis" diriģents,
- 1935. g. Vīgnera vīru kora diriģents, kā arī darbs ar daudziem neprofesionāliem simfoniskajiem orķestriem,
- 1936. - 1949. g. Latvijas Nacionālās Operas diriģents,
- 1949.-1975. g. Valsts filharmonijas simfoniskā orķestra (izņemot 1963.-1967. g.) mākslinieciskais vadītājs un galvenais diriģents,
- no 1947. g. Jāzepa Vītola Latvijas Valsts konservatorijas (tagad Latvijas Mūzikas akadēmijas) pedagogs, profesors, simfoniskās un kora diriģēšanas, un Operas klasēs.

* Ziņas iegūtas no Latvijas Nacionālās Operas kadru anketām, darbinieku personīgām lietām un citiem materiāliem.

Operas diriģents

“NE KOPĒT, BET PĀRŅEMT DZIRKSTI”

Profesionāls, vispusīgi izglītots mūziķis ar ērģelnieka, komponista, sitamo instrumentu speciālista un orķestra diriģenta diplomiem kabatā - 1936. gadā Vīgners sēžas pie Latvijas Nacionālās Operas sufliera pulsta. Nākamais solis - diriģenta asistents. Spriežot pēc ziņām publikācijās, pilntiesīgs Operas diriģents Vīgners kļūst tikai 1939. gada 30. aprīlī (Operas arhīvā gan atrodams cits datums - 1939. gada 1. jūlijs). Būdams diriģenta asistents ("pie Leo Bleha četrus gadus" - L.V.), kad bija vajadzība, kāds nevarēja vai bija kur aizbraucis, Vīgners diriģēja operas. Pats Maestro stāsta: "30. gados jau diriģēju operas. Orientējos zibenīgi". (L. Vīgners 1998. g. februārī.) Blehs uzticējās Vīgneram, jo Vīgners nekad nesabojāja oriģināliestudējumu. "Viņi spēlēja tā, kā pie Bleha" (L. V.). Maestro pirmā debija notika 1937. gada 30. aprīlī ar A. Borodina operu "Kņazs Igors".

Par operu Meistarā interesi raisījis viņa pedagogs Emīls Kupers. "Tiekšanās uz operu Leonīda Vīgnera biogrāfijā izteikta jo spilgti. Šī "saindēšanās" ar skatuvi sākusies jau agros jauneklā gados, mūža divdesmito gadu sākumā, kad diriģents Emīls Kupers raisīja savā studentā interesi par darbu operteātrī". (V. Briede "Rīgas Balss". 1981. gada 10. novembrī).

Latvijas Nacionālajā operā atrodams fakts - "Vīgners mācījies pie Šnēfogta Georga (somu diriģenta), kurš darbojies Rīgā 1901. - 1909. g., 1911. - 1913. g., arī pēc Pirmā pasaules kara operā strādājis no 1929. - 1931. gadam. Kādu laiku bijis Konservatorijas diriģentu klases vadītājs".

"Es esmu diriģējis vairāk nekā vajag". (L. V.).

Latviešu pianiste un mūzikas vēsturniece Vita Vēriņa raksta, ka "Leonīds Vīgners daudz mācījās no ilggadējā Berlīnes Valsts operas diriģenta. Piedaloties mēģinājumos, jaunais mūziķis apguva plašu repertuāru, iepazīna L. Bleha darba stilu un metodes. Iestudējumos Blehs neatkāpās "no savām kardinālajām prasībām - iekšēji patiesa, formāli vesela, harmoniska, visās detaļās izstrādāta priekšnesuma". (J. Zālītis.

“Manonas Lesko” pirmizrāde - “Jaunākās ziņas” 1938. gada 26. marts). 1940. gadā Vīgners jau darbojās kā pilntiesīgs diriģents līdzās L. Bleham, J. Kalniņam, T. Reiteram, O. Karlam “(skat. “Izmantotā literatūra” Nr. 5).

Operā Leonīds Vīgners nostrādāja līdz 1949. gada 9. jūlijam. LKP politiskā spiediena dēļ Vīgneram no operas bija jāaiziet.

Leonīds Vīgners un Nacionālā opera - tā būtu vislielākā divu milžu brālība!

Opera kā visdaudzpusīgākais mūzikas žanrs un Leonīds Vīgners kā daudzpusīgs, inteligents māksliniecisks vadītājs!

“Es esmu universāls”, šodien saka Meistars. Arī opera ir universāla. Opera bijusi viņa lielais aicinājums, jo kā gan citādi viņš spētu, pat no algas atteikdamies, “Īst” sufliera būdā, 3 profesionāla mūziķa diplomus kabatā glabādams, tā iepazīstot operas būtību visās dimensijās - no skatuves grīdas līdz “šņorbēniņiem”, no diriģenta pulsts līdz “ūdens” prospektam, caur putekļiem līdz zvaigznēm. Bet pie diriģenta pulsts bija meistari - gan tiešie, gan netiešie skolotāji - Teodors Reiters, Leo Blehs.

“Caurām dienām dzīvoju pa operu. Visas operas es zināju galvā... Vēlāk man tas noderēja”. (L. V. 1998. gada februārī)

Aizraušanās ar operu liecina arī par Vīgnera cilvēkdabū, jo operu dramaturģiski muzikālajā pamatā lielākoties ir liriska “degme” (Meistara iecienīts vārds), iejūtīga varoņu psiholoģijas izpratne, ar ko tikai Dieva izredzētie diriģenti var rotāties. Un to nevar pierādīt, nemīlot dziedātājus un mūziķus. Taču mīlestība aicina palīdzēt, uzpurēties otra labā, tāpēc šis no malas šķietamais bargums un neatlaidība, mīlamo “pilnīgu darot”. Šo īpašību var droši nosaukt par Vīgnera “metodes” pamatu, jo tehnoloģiju var apgūt katrs.

Tas nav Meistara egoisms, bet sevis apliecināšana otra labad. Kad Dievs dāvā talantu, viņš prasa šo dāvanu arī atpelnīt.

Pirmā nopietnā spēku pārbaude un apliecinājums bija Dž. Rosīni operas “Seviļas bārdzīnis” iestudējums ar pirmizrādi 1942. gada 25. septembrī. Tad nāca Alfrēda Kalniņa “Baņutas” Maskavas dekādei paredzētā iestudējuma atjaunojums, patiesībā Leonīda Vīgnera jauniestudējums saglabājušās dekorācijās un tērpos 1945. gada 17. februārī.

Pēc tam top ilgi “dzīvojošais” Meistara “Karmenas” jauniestudējums, “Kņaza Igora”, “Traviatas”, “Aīdas” atjaunojumi. Atkal Rīgā skan “Zemnieka gods”, “Pīķa dāma”, 1948. g. - jauns “Pajaci”, lieliska “Bohēma”, Gētes cienīgs “Fausts”. Kur slēpjas šo izrāžu panākumi un pievilcība?

Vija Briede raksta: “... pašaizliedzīgā un labestīgā attieksme pret mūziku, ko viņš bija izvēlējis. Katru iestudējamo darbu Leonīds Vīgners it kā paņēma savā paspārnē un izrādēs centās to mākslinieciski aizstāvēt.” (V. Briede. Latviešu operēātris. Rīga, 1987., 105. lpp.)

Viņš rūpīgā uzticībā ievadīja skatuves gaitās daudzus jaunos solistus, izcēla spilgto Artūra Frīnberga talantu R. Leonkavallo operas “Pajaci” izrādē, Augusti Klinku, korī “piedzimušo” Pēteri Grāveli, “nobriedināja” spožo Annas Ludiņas personību.

Vēlreiz Vija Briede: “Leonīds Vīgners pie pults bija tik izteiksmīgs, ka, viņu redzot, ikvienam dziedātājam kļuva viegli atrasiēties savam skatuves uzdevumam. Leonīds Vīgners rosināja dzīvu tēla izjūtu, un tā bija pati vērtīgākā viņa īpašība, kas diriģentiem tik spilgti izpaužas ļoti reti.”(Turpat, 105. lpp.)

L. Vīgnera metodes pamatā ir tēvišķa un neatlaidīga **mācīšana, virzīšana** iestudēšanas gaitā, par ko varam pārliecināties vēl pēdējos gados Mūzikas akadēmijas operas klasē. Bezierunu prasība pēc perfektas izrunas, kas vienlaikus “strādina” elpu un palīdz saglabāt domas mērķtiecību, neļauj “vāvuļot” ar viltus tembriem, jo skatuviskais pārdzīvojums - skatītāju gaidītais galamērķis - rodas no domas skaidrības, izpaužoties psiholoģiskajā balss tembrā un skatuviski fiziskajā darbībā. Viņš prasa no operas solistiem visu to pašu, ko jūtīgs un gudrs režisors drāmas teātrī.

Jaunajiem solistiem vajadzētu allaž atcerēties, ka opera ir dziesma ar vārdiem! Tad klausītāji no operas nebēgtu, bet tur pulcētos bieži un kuplā skaitā.

Vēl viena panākumu atslēga - Vīgners nav ļāvies modes “bombardējumiem”, gan intuitīvi, gan savā inteliģencē uzticēdamies mākslas garīgās patstāvības pamatiem. Iztapdams modei, mākslinieks kļūst par viendienīti. Mode ir viduvējību pīļu dīķis, mākslinieku purvs.

“Ars longa, vita brevis est!”

Līdz 1940. gada sezonai, kad Vīgners oficiāli pieaicināts par diriģentu, atsevišķas izrādes, bet citu iestudētas, viņš jau bija diriģējis. Ar Verdi “Rigoletto” viņš gatavojas savai debijai, bet sasteigtais iestudējums lielu atzinību vēl negūst.

1944. gadā vācu pieredzējuša viesdiriģenta H. Ābendrota paspārnē rūpīgi izlolota un sagatavota L. Bēthovena “Fidelio” izrāde, ko pirmizrādē gan diriģē cienījamais viesis, nāk ar Leonīda Vīgnera kā operas diriģenta publisku atzīšanu. H. Ābendrota palāvība Vīgnera varēšanai stāsta par neparastu skolotāja uzticību skolniekam. Taču, visvairāk, šķiet, viņš guvis, Leo Bleham asistējot un tiešā tuvumā izrādēs strādājot.

Kad atnāk 1944. gada rudens ar pilnīgi izjukušu operas trupu, jo apmēram 90% bija darbinieku emigrējuši uz Rietumiem, Leonīds Vīgners ar milzīgu enerģiju “vāc” kopā Rīgā palikušos mūziķus, solistus un kora dziedātājus, atrod jaunus, gan ar mazu pieredzi, bet operas darbu mīlošus, pašai dziedzīgus, kas goddevīgi strādā Leonīda Vīgnera iepriekšējos gados teicami iepazītu operu atjaunojumos.

Pierādās un zeļ briedumu sasniegušā Meistara princips - muzikālo materiālu visās detaļās **pakļaut kopīgam dramaturģijas mērķim**. Vispirms literārā pirmavota saprašana, lomas teksta satura iepazīšana, tad - psiholoģiski pamatots dziedājums, ko veido balss tembrālās iespējas, kas domājošam un tehniski varošam dziedonim var būt pa spēkam.

Meistars vienmēr virzījis solistus uz skatuvisko daudzpusību, jo, kā viņš saka, “operā ir 3 galvenās lietas - rečitējošais, muzikālais, skatuviskais.” Galu galā - visas ir galvenās.

Nebija viegli tikt galā ar kompartijas ieliktiem neprofesionālajiem teātra vadoņiem, bet Vīgnera profesionālā pārliecība un mākslas mīlestība bija tie trumpji, kas ļāva atplaukt Baltajam namam un veidot laikā noturīgus veco izrāžu atjaunojumus un jauninscenējumus.

Īstākais Leonīda Vīgnera skolotājs operas mākslā bija Leo Blehs.

Lieliskais operas režisors Jānis Zariņš savā grāmatā “Mans darbs teātrī” raksta: “Operas darbā man iznāca saskarties ar ievērojamo vācu operdiriģentu Leo Blehu, kurš no 1906. g. līdz 1935. gadam skaitījās Berlīnes operas mūzikas direktora postenī un bija ieguvis sev tādu popularitāti, ka pat Hitlers neuzdrošinājās viņu kā ebreju likvidēt un atļāva Vāciju atstāt. 1937. gadā Blehs pārcēlās uz Latviju. Nākošā gada sākumā varējām jau parādīt publikai mūsu pirmo kopdarbu - Verdi “Aīdas” jauniestudējumu. Tas bija monumentāls un spožs uzvedums, ko veidojām kopā ar P. Rožlapu, skatuves meistar J. Auniņu. Blehs ļoti slavēja skatuves noformējumu un izteica man komplimentus par zvēresta un tiesas ainas izkārtojumu, tik savdabīgi veidotas viņš tās nekur neesot redzējis. Ar Leo Blehu mums nodibinājās cieši un radoši kontakti. Sirmajam meistaram bija savi darba paņēmieni - viņš bieži pats sēdās pie klavierēm, atšifrēja katra tēla mūzikā izteiktās emocionālās noskaņas un rakstura īpašības, iedzīvināja ritmus un tempus. Orķestrī disciplīna bija bezierunu, tomēr smalkjūtīga, Blehs vienkārši pakļāva visu savai varai. Pēc izrādēm un mēģinājumiem viņš izsniedza solistiem zīmītes, kurās uzskaitīja viņu kļūdas. Tās bija labākās zāles un iedarbojās bez publiska aizvainojuma, pie tam - katram tika pateikts, lai pārdomā, un nebija jātērē laiks ar liekām diskusijām un skaidrošanu. Pie Leo Bleha īstu meistaraskolu izgāja jaunais diriģents Leonīds Vīgners, kas prata novērtēt Bleha darbu, un tas viņam laikam nekad mūžā nav bijis jānožēlo.” (J. Zariņš. “Mans darbs teātrī”. Rīga, 1974., 100. - 101. lpp.)

Leonīds Vīgners pats, būdams Leo Bleha asistents, mācīdamies no lielajiem diriģentiem, veicinājis savā laikā arī savu studentu ienākšanu operā. Un interesanti, ka daži no viņa audzēkņiem, tāpat kā pats Vīgners, sācis savas gaitas teātrī - proti, apguvuši operu no visdažādāko profesiju viedokļa. Piemēram, lieliskais (citāts no L. V.) Rihards Glāzups.

Leonīds Vīgners par viņu: “Glāzups - fenomenālākais, viņš diriģēja ļoti labi, sevišķi itāļu operas - nesasniedzams, labākais par visiem.” (Leonīds Vīgners 1998. gada 2. aprīlī.)

Arī Rihards Glāzups savas diriģenta gaitas operā sācis no pirmā pakāpiena (operas sufliera amata), lai pakāpeniski uzkāptu pa krāšņajām Pučīni “Turandotas” kāpnēm. Pa vidu Rihards Glāzups bija galvenā kormeistara palīgs, tad diriģenta asistents pie profesora Leonīda Vīgnera un Maskavas Lielā teātra diriģenta Mihaila Žukova. (1. (14) 1. 1901. Maskava - 8. 11. 1960. turpat), kurš Rīgā bija nokļuvis 40. gadu beigās kā krievu mūzikas iestudēšanas veicinātājs, kas toreizējos ultimātīvajos kultūrpolitiskajos apstākļos bija obligāta parādība. (Starp citu, iespējams, ka Glāzupa darba kontakts ar Leonīdu Vīgneru un Mihailu Žukovu bija tik vērtīgs, ka 50. un 60. gados Glāzupu aicināja kā N. Rimska - Korsakova operas “Kiteža” iestudēšanas darba autoritāti uz Maskavas Lielo teātri.)

Latvijas Nacionālajā operā L. Vīgners iestudējis un diriģējis:

- Dž. Rosīni opera “Seviļas bārdzīnis” 1942. gada 25. septembrī,
- Dž. Verdi opera “Aīda” 1944. gada 6. decembrī, *
- P. Čaikovska opera “Jevgeņijs Oņegins” atjaunota 1944. gada 29. decembrī, *
- Alfr. Kalniņa opera “Baņuta” 1945. gada 17. februārī (saglabāts N. Ohlopkova 1941. gada inscenējums),

- Ž. Bizē opera “Karmena” 1945. gada 24. aprīlī ar režisoru E. Kažociņu, atjaunota ar K. Liepu 1945. gada 21. jūlijā,**
- N. Grīnfelda opera “Rūta” 1945. gada 26. maijā,
- P. Maskanji opera “Zemnieka gods” 1946. gada 20. februārī (kopā ar “Rūtu”; no 1948. gada kopā ar “Pajaci”),
- Dž. Pučīni opera “Madame Butterfly” atjaunota 1946. gada 23. maijā,
- P. Čaikovska opera “Pīķa dāma” 1946. gada 1. novembrī,
- R. Leonkavallo opera “Pajaci” 1948. gada 2. janvārī (kopā ar P. Maskanji “Zemnieka godu”),***
- Dž. Pučīni opera “Bohēma” 1948. gada 27. februārī,
- Š. Guno opera “Fausts” 1948. gada 10. septembrī,
- N. Rimskā-Korsakova opera “Nemirstīgais Kaščejs” un P.Čaikovska opera “Jolanta” 1949. gada 15. aprīlī.

Diriģējis arī Dž. Verdi operu “Traviata”, E. Kapa operu “Atriebības ugunis” (1947), B. Asafjeva baletu “Bahčisarajas strūklaka”, A. Borodina operu “Kņazs Igors”, Ž. Ofenbaha operu “Hofmaņa stāsti” (1938. - 1939.), P. Čaikovska baletu “Gulbju ezers” (1981. g. 21. decembrī).

Komentāri:

* Ziņas no LNO arhīva

** Pirmā iestudējuma dati (ar režisoru E. Kažociņu) iegūti LNO arhīvā, otrais iestudējums (ar režisoru K. Liepu) minēts V. Briedes grāmatā: “Latviešu opereteātris”, Rīga, 1987., 218. lpp.

*** LNO arhīvā šīs operas pirmizrāde minēta 1948. g. 2. janvārī, bet V. Briedes grāmatā - 1948. g. 3. janvārī (skat.: 218. lpp.)

KORDIRIĢENTA PIEREDZE

KORI:

- 1930. g. “Dziedonis”.
- 1936. g. “Vīģnera vīru koris”.
- Sieviešu palīdzības korpusa sieviešu koris.
- Virsdienesta instruktoru vīru koris.
- 1947. g. “Mūza” - sākotnējais nosaukums: LPSR Arodbiedrību Centrālās Padomes strādnieku centrālā kluba jauktais koris. Nosaukums “Mūza” tikai no 1977. gada.
- 1959. g. Republikas dziedāšanas skolotāju un kordiriģentu koris.
- 1965. g. Republikas dziedāšanas skolotāju un kordiriģentu kamerkoris - pirmais kamerkoris Latvijā.

Latviešu Vispārējo Dziesmu svētku Virsdiriģents, sākot no 1948. gada līdz Dziesmu svētku simtgadei 1973. gadā. Turpmāk Goda virsdiriģents.

“DZEJNIEKS - LABĀ ROKA, MŪZIKIS - KREISĀ ROKA ”

1. No L. Vīgnera saitēm ar kori.

Par Leonīda Vīgnera pirmajiem diriģēšanas soļiem vēsture min faktus: “Pamanījis Leonīda tieksmi pēc mūzikas, Vīgneru Ernests savam dēlam jau agri sniedz iespējas uzstāties publikas priekšā. Sešu gadu vecumā Maskavas konservatorijas zālē zēns diriģēja tēva vadītās mūzikas skolas audzēkņu ansambli, bet vēl pēc diviem gadiem Leonīds stājās pie diriģenta pulsts Maskavas Lielā teātra orķestra, kora un solistu priekšgalā, kuri viņa vadībā atskaņoja Šūberta balādi Meža ķēniņš”.

(V. Vēriņa. “Leonīds Vīgners”. "Latv. ZA vēstis", 1996. g., 50. sēj., 80. lpp.)

Pats Vīgners stāsta: “Ar kordiriģēšanu bija tā. Visiem lieliskajiem korim diriģenti bija komponisti, speciāli diriģenti tolaik nebija. Es toreiz interesējos tikai par operu. Visur biju klāt, iegaumēju visu, ko vien varēju iegaumēt. Tad vīru korī “Dziedonis” mainīja diriģentu. Meklēja, meklēja, bet kuru kolektīvs grib, tas aizņemts. Izšķīrās par Ādolfu Ābeli, bet beigās izrādījās, ka arī viņš aizņemts, un viņš teica: “Es jums pateikšu vienu vārdu, vienu diriģentu, viņš gan līdz šim nav diriģējis, bet ir **vienīgais, par kuru es galvoju**. Vīgners, lūdzu!”. (Izcēlums mans - D. K.) Atnāk pie manis, stādās priekšā. Sāku pilnā kaklā smieties - ko, es diriģents korim? Ne prātā man nav nākusi tāda doma. Viņi - mēs jau arī šaubījāmies, bet Ābele teica. Apsolījos aiziet uz mēģinājumu un apskatīties, kādas tās lietas ir. Iedams smēju pie sevis - tas tik tāds humors ir. Bet visi tik nopietni nostājas... . Saku - dziedāsim, turu notis vienā rokā, uzdodu toni, paceļu roku un pēc pirmā mājiena uz leju sāku viņus kritizēt. Šiem mutes vaļā. Un tā es bez kādām mācībām vienkārši paņēmu listi un sāku diriģēt un diriģēju līdz šai dienai. Kā es to daru tagad, tā darīju ar pirmo vēzienu pie Dziedoņa”.

(L. Vīgners. “Likteņdziesma”, 1. grāmata. Rīga, 1996. g., 228. - 229. lpp.)

“Trīsdesmitajos gados Dziedāšanas biedrībā darbojās koris “Dziedonis”. Dziedāšanas biedrība bija kārtīga biedrība, ar savu statusu un savu karogu, tās koristiem bija īpašas cepurītes - gluži kā studentiem. Darbojās arī dāmu komiteja, kas rūpējās par saviesīgiem pasākumiem. Mēģinājumu laikā koristi atļāvās spēlēt šahu, dambreti, malkoja kafiju, un dziedāšana palika otrā plānā. Jauno diriģentu Vīgneru tas neapmierināja un kaitināja, jo viņš gribēja strādāt ar pilnu atdevi, gribēja izveidot kori par augstvērtīgu muzikālu vienību. Biedrības valdes prasību ievērot statūtus, kuros bija paredzēti minētie izklaides elementi, Leonīds Vīgners atteicās pildīt, jo par galveno uzskatīja dziedāšanu. Nopietnus plānus nevarēja realizēt arī nepilnā sastāva dēļ. Tā paša iemesla dēļ nācās arī atteikties no koncertturnejas pa Skandināvijas valstīm. Attiecībām saasinoties, Vīgners uzteica darbu un no “Dziedoņa” aizgāja. Pēc kāda laika uzzinājām, ka Vīgners nodibinājis jaunu kori, un mēs, jaunie dziedātāji, kam Vīgnera darba stils bija iepaticies, nolēmām pāriet uz jaundibināto kori. Leonīds Vīgners bija ļoti savdabīga personība - **izņemot mūziku, nekas cits viņu neinteresēja**. (Izcēlums mans - D. K.) Taču korim vajadzēja nosaukumu, vajadzēja domāt par regulārām koristu iemaksām. Tam visam Vīgners pretojās, ar lielām pūlēm panācām, ka koris tiek nosaukts par “Vīgnera vīru kori”, - bez nosaukuma tas nevarēja pastāvēt. Vīgners strādāja fanātiski, nesavtīgi, ar milzīgu entuziasmu, strādāja ar katru koristu atsevišķi. Uz kora pirmo koncertu konservatorijas zālē bija ieradušies autoritatīvi mūzikas kritiķi un komponisti (Zālītis, Graubiņš, Brusubārda), vēlēdamies redzēt, ko jaunais

diriģents spēj. Liels bija mūsu prieks, kad atsauksmes izrādījās cildinošas. Īsā laikā koris iemantoja popularitāti. Saņēmām piedāvājumus uzstāties radiofonā, valsts svētku koncertos.”

(Augusts Heinrihsons. “Liktendziesma”, 1. grāmata. Rīga, 1996. g., 269. lpp.)

Kad pēc kara nodibinājās Arodbiedrību padomes koris ar Vīgneru priekšgalā, galveno šā kora pamatu izveidoja dziesmuvarieši (“Dziesmuvara” - Ādolfa Ābeles koris).

“1947. gadā Vīgners bija nodibinājis jaunu kori. Tas bija jauktais koris un saucās “Latvijas Republikāniskās arodbiedrību padomes kultūras nama koris”. Mēs bijām liecinieki Leonīda Vīgnera lielā talanta izaugsmei. Viņš mums bija autoritāte, mēs viņu dievinājām. Viņa mācīšanas stils un metode bija vienreizēja un aizraujoša. Tēlaini un pārliecinoši viņš izskaidroja koristiem kārtējo skaņdarbu - gan mūziku, gan tekstu, likdams lietā savas muzikālās dotības. “Dziesma jājūt ar sirdi”, viņš mēdza sacīt un tad meistarīgi demonstrēja, kā iznāk, ja dzied ar sirds izjūtu, un kā dziesma skan bez tās. Mūsu apziņā virknējās brīnišķīgi mūzikas tēli, kas vēl šodien nav pagaisuši, un izraisa patīkamas emocijas. Tās bija pērles, ko viņš mums dāvināja mēģinājumu laikā, ko dažkārt mēs arī nemācējām novērtēt. Ne jau vienmēr mēģinājumi noritēja gludi. Gadījās, ka Vīgnera pacietības mērs bija pilns un lūza, ja koris nepakļāvās viņa rokas žestam, ja nebija tīrskanības - šajā ziņā viņš bija ļoti prasīgs un nepieķāpīgs, katrs netīri iedziedāts tonis viņa ausīm bija neciešams. Un tad grīda nodrebēja no viņa kājas piesitiena. Vīgnera temperamentam izpauzoties, ne reizi vien notrīcēja flīģeļa stīgas zem viņa plaukstas un pār mūsu galvām nobira stipru vārdu lavīna. Jā, viņš bija ļoti prasīgs, centās izdabūt no mums visu, ko spējām. Visu sevi vajadzēja atdot korim - pārējam Vīgnera acīs nebija nozīmes. Koncertos viņa diriģēšanas prasme panāca tādu efektu, ka dziesmas nācās atkārtot pat reizes trīs. Viņa interpretācijā nepārprotami skanēja “Lauztās priedes”, “Pastardiena”, “Buhenvaldes zvani”, turklāt **atkārtojumā katrs izpildījums bija atšķirīgs**. (Izcēlums mans - D. K.) Dažkārt Vīgners īpaši demonstrēja publikai kora spējas - uzdeva toni un pats nogāja malā, ļaujot korim dziedāt bez diriģenta. Korim atlika sekot viņa suģestējošam skatam, kas izteica vairāk par roku žestiem un panāca dziļu skaņdarba atklāsmi, izsaucot publikas ovācijas”. (Vilmas Heinrihsones atmiņas par Leonīdu Vīgneru. “Liktendziesma”, 1. grāmata. Rīga, 1996. 271. - 276. lpp.)

“Leonīds Vīgners vadīja sieviešu palīdzības korpasa sieviešu kori, kurā dziedāja arī viņa kundze Aina. Mēs bijām tikai 32 dziedātājas. Vīgners ļoti klausījās uz dikciju, lai katrs vārds būtu saprotams, varbūt arī tādēļ mūs koncertos publika uzņēma ar sajūsmu. Bija dziesmas, kuras nācās atkārtot pat vairākas reizes. Mēs dziedājām dažādu novadu tautas tērpos. Tā kā korī bija labi otrie altī, mēs dziedājām arī vīru kora dziesmas. Balsis mums nostādīja dziedātāja Helēna Cinka - Berzinska. Dziedājām arī radiofonā - gandrīz katru mēnesi. Mūsu koncertos piedalījās tādi dižgari kā Mariss Vētra un citi operdziedātāji. Mēs nedrīkstējām koncertā turēt rokā notis - Vīgners teica, ka tad jau viņš neesot vajadzīgs”.

(Citāts no Ellas Šēres - Baueres atmiņām. “Liktendziesma”, 1. grāmata. Rīga, 1996. g. 304. -305. lpp.)

“Ar spēkavīra sparū un bērna viennozīmīgo pārliecību viņš darījis to, pie kā sirds bijusi piesieta”.

(Arvīds Darkevics. “Dzimtenes Balss”, 1981. g. 12. nov.)

Kāda cita raksta virsraksts - “Atmini sauli”: “Dzelzains gribasspēks, neizmērojama erudīcija, plašas, vispusīgas zināšanas mūzikā, literatūrā, filozofijā, milzīgas darbaspējas vienmēr no jauna uzpilda Leonīda Vīgnera radošās potences. **Traks temperaments**, spēja uz diametrāli pretējām spēcīgām emocijām dusmu

un prieka brīžos. (Izcēlums mans - D. K.) Valdonīgs, mazliet patmīlīgs, mazliet godkāriģs (bet tas ir nepieciešami), taču nekad divkosīgs un liekulīgs.”

(L. Lukševica. “Cīņa”, 1981. g. 10. novembris).

2. Recenzijas par kora “Mūza” darbību.

“Ar jauno kori Rīgas mūzikas dzīvē parādījies spīrgts, jauns rosinātājs spēks”.

(J. Vītoļiņš. “Cīņa”, 1948. g. 6. jūnijs).

“...Pagājušo svētdien LPSR Valsts konservatorijas zālē klausījāmajos kārtējo LRAP kultūras nama jauktā kora koncertu, priecājoties par māksliniecisko gatavību, kādu ansamblis diriģenta Leonīda Vīgnera vadībā parādīja M. Gļinkas, V. Muradeli, D. Šostakoviča, A. Kalniņa, E. Melngaiļa un citu komponistu darbos. Profesionālās gatavības laba pārbaude bija programmā uzņemtā A. Kalniņa dziesma “Būsim jauni”. Šīs dziesmas diapazona, tīrskanības, ansambļa saliedētības un muzikālā izpildījuma grūtības koris godam veica. ... Plašā un atbildīgā koncertā koris jau guvis profesionāla ansambļa līmeni”.

(“Literatūra un Māksla”, 1952. g. 26. oktobris).

“Kora izpildījumu raksturoja ļoti tīra intonācija, elastīgas dinamiskas kustības, ritma precizitāte un kora dziesmas satura **smalks iztulkojums**. (Izcēlums mans - D. K.) ...Kora koncerts ar savu meistarīgo priekšnesumu bija labs stimuls mūsu mākslinieciskās pašdarbības koriem (domāts Igaunijas PSR koriem) turpmāk strādāt vēl nopietnāk sava mākslinieciskā līmeņa celšanā.

(I. Vasiste. “Sirp ja vasar”, 1953. g. 29.maijs).

“... Kad atceros kultūras nama jauktā kora uzstāšanos sava izcilā diriģenta L. Vīgnera vadībā, tad vairāk un vairāk manī nostiprinās pārliecība, ka šis ievērojamais koris ar savu māksliniecisko līmeni nemaz neatpaliek no profesionālajiem koriem, bet reizēm pat daudzus no tiem pārspēj”.

(V. Muradeli. “Sovetskaja Latvija”, 1953. g. 5. decembris).

“L. Vīgnera vadītā kora nevainojamā intonācija, līdz pilnībai izslīpētās detaļas, dziesmu priekšnesumi pārliecina. Tas ir rūpīga, apzinīga darba rezultāts”.

(A. Darkevics. “Cīņa”, 1955. g. 9.jūnijs).

Ir lasāmas arī pamācošas recenzijas. Un tieši tās palīdz (varbūt diskutējot) bagātināt priekšstatu par L. Vīgneru kā diriģentu:

“Atzīmējams vīru kora “Dziedonis” koncerts, kurā atskanēja arī dažas jaunas, galvenokārt J. Norviļa dziesmas. Kora balsu sastāvs šogad šķita vājāks nekā agrāk, apsveicama kora rosība.

Diriģents Leonīds Vīgners interesants dziesmu tulks, viņa interpretējumiem arvien ir personīgā nots, bet nebūtu ļauni, ja Vīgners prastu atbrīvoties diriģēšanas tehnikā no dažām nevajadzīgām ārišķībām.”

(Jēkabs Vītoliņš. "Mūzikas apskats", Rīga, 1937. g. janvāris, N.3, 87. lpp.).

LEONĪDA VĪGNERA DZIESMU SVĒTKOS DIRIĢĒTĀS DZIESMAS

1948.g. - 10. Dziesmu Padomju Latvijas 1. Dziesmu svētki:

Jauktie kori:

- **Alfr. Kalniņš. - Auseklis. "Meža meita".**
- **Jāz. Vītols. - Auseklis. "Gaismas pils".**
- Latv. t. dz. J. Cimzes apd. "Rīga dimd".
- Lietuviešu t. dz. S. Šimkus apd. "Zaļā peonija".
- Igaņu t. dz. E. Arro apd. "Bārkstis".
- Latv. t. dz. virkne J. Cimzes apd. "Jāņu dziesmas".

Vīru kori * :

- Jēk. Mediņš. - V. Lukss. "Zied zeme".
- Jēk. Mediņš. - B. Kasars. "Tēvu zemei".
- **Jāz. Vītols. - V. Plūdonis. "Atmaksas diena".**
- **("Dies irae" - D. K.)**
- **E. Dārziņš. - P. Lasmanis. "Lai vētra krāc".**

* Pēc Dziesmu svētku koncerta publicētajos preses materiālos rakstīts, ka 20. VII. koncertā izpildīta arī L. Vīgnera dziesma "Kalējiņi, bāleliņi" ar R. Blaumaņa vārdiem. Oficiālajā Dziesmu svētku programmā tā nebija ierakstīta. Šie fakti gūti no grāmatas: I. Grauzdiņa, O. Grāvītis. Dziesmu svētki Latvijā. Norise, skaitļi, fakti. Rīga, 1990., 73. lpp.

1950. g. - 11. Dziesmu svētki:

Jauktie kori:

- A. Liepiņš. - F. Rokpelnis "Staļinam".
- A. Novikovs. - Ļ. Ošaņins "Dzimtene mana".
- **Jāz. Vītols. - Auseklis. "Gaismas pils".**
- A. Skulte. - V. Lukss. "Darbam slava".
- V. Muradeli. - A. Surkovs. "Mūs veda Staļina griba" (ar pavadījumu).
- Latv. t. dz. E. Melngaiļa apd. "Kade pārnāksi, bāleliņi".

Vīru kori:

- M. Gļinka. Operas "Ivans Susaņins" koris "Dzimtene mana".
- L. Vīgners. - R. Blaumanis. "Kalējiņi, bāleliņi".

- Latv. t. dz. Vīgneru Ernesta apd. "Strauja, strauja upe tecēj".

1955. g. - 12. Dziesmu svētki:

Jauktie kori:

- **E. Melngailis. - T. dz. vārdi. "Jāņuvakars".**

Sieviešu kori:

- J. Ozoliņš. - I. Mežnora. "Dziesma". (Atkārtota autora vadībā).

Vīru kori:

- E. Arro. - J. Dolmatovskis. "Miera dziesma" (ar pavadījumu).

1960. g. - 13. Dziesmu svētki:

Jauktie kori:

- Latgaliešu t. dz. J. Rozīša apd. - "Aiz azara augsti kolni".
- A. Novikovs. - B. Haritonovs. "Mūžsenais sapnis".
- **E. Dārziņš. - J. Rainis. "Lauztās priedes".**

Vīru kori:

- M. Herma. - J. Līvs. "Vīru dziesma".
- L. Vīgners. - R. Blaumanis. "Kalējiņi, bāleliņi".
- J. Ķepītis. - L. Paegle. "Meklētāji".

1965. g. - 14. Dziesmu un Deju svētki:

Jauktie kori:

- **E. Melngailis. - T. dz. vārdi. "Jāņuvakars".**
- Latv. t. dz. E. Melngaiļa apd. "Rīgas torņa gala zīle".
- E. Suhoņs. "Cik tu esi skaista".
- **E. Dārziņš. - J. Rainis. "Lauztās priedes".**

Vīru kori:

- O. Grāvītis. - B. Saulītis. "Ir viena zeme".
- L. Garūta. - Autores vārdi. "Jūra, plašā jūra".
- V. Kaminskis. - A. Skalbe. "Stiprie spārni".
- Latv. t. dz. Vīgneru Ernesta apd. "Strauja, strauja upe tecēj".

Apvienotais sieviešu un vīru koris:

- M. Zariņš. - F. Rokpelnis. "Kalnā kāpu lūkoties".

1970. g. - 15. Dziesmu svētki:

Jauktie kori:

- Holminovs. - J. Kameņeckis. "Dziesma par Ļeņinu"(ar pavadījumu).
- **Jāz. Vītols. - Auseklis. "Gaismas pils".**
- V. Kaminskis. - O. Vācietis. "Zvērests" (ar pavadījumu).
- **Alfr. Kalniņš. - T. dz. vārdi. Kori no operas "Baņuta" (ar pavadījumu).**

Vīru kori:

- **Alfr. Kalniņš. - K. Skalbe. "Šurp, brāļi!".**

1973. g. - 16. Dziesmu svētki:

Jauktie kori:

- A. Holminovs. - J. Kameņeckis. "Dziesma par Ļeņinu" (ar pavadījumu).
- **E. Melngailis. - T. dz. vārdi. "Jāņuvakars".**
- M. Zariņš. - F. Rokpelnis. "Uz jauno krastu" (ar pavadījumu).
- Ģ. Ramans. - L. Kamara. "Kas to Rīgu dimdināja".

Vīru kori:

- Latv. t. dz. Vīgneru Ernesta apd. "Strauja, strauja upe tecēj".
- **Baumaņu Kārlis. - Auseklis. "Trimpula".**
- **Jāz. Vītols. "Mežezers".**

1990. g. - 20. Vispārējie Latviešu Dziesmu svētki:

- Jurjānu Andrejs. - Autora vārdi. Kantāte "Tēvijai" ar pavadījumu.
- Jānis Mediņš. - V. Plūdonis. "Tev mūžam dzīvot, Latvija".

Goda virsdiriģents:

- 1977. g. - 17. Dziesmu svētki.
- 1980. g. - 18. Dziesmu svētki.
- 1993. g. - 21. Vispārējie Latviešu Dziesmu svētki.

Vārds un mūzika.

“VAJAG PĀRDZĪVOT NE NOTIS, BET MŪZIKU”

Šī bilde ar Leonīda Vīgnera parakstu 1981. gadā veltīta Edmundam Goldšteinam Leonīds Vīgners bieži vien dažādās intervijās stāstījis par Dziesmu svētkiem, kad Jāzeps Vītols "Gaismas pils" dziedāta trīs reizes pēc kārtas, bet katru reizi citā interpretācijā. Tas mani ļoti ieinteresēja, jo diriģentam, strādājot ar vokālo vai

vokāli instrumentālo mūziku, viens no svarīgākajiem darba uzdevumiem ir veidot mūzikas un vārda attiecības - to saskaņu. Protams, arī instrumentālajā mūzikā frāzi var bagātināt ar savu jēdzienisku nozīmi, virzot sacerējuma pamatdomu un emocionālo saturu.

Ko Leonīds Vīgners izvirza par primāro vokālajā mūzikā?

Meistars tieši **caur vārdu** meklē pamatojumu muzikālajam risinājumam klasiskajās kompozīcijās. To skaidri apliecina viņa paša izlolotās un komponētās kora un solo dziesmas.

Leonīds Vīgners:

- “Teksts iedvesmo, un uzreiz nāk mūzika”.
- “Koris cildina ne tikai komponistu, bet arī dzejnieku”.
- “Iedvesmotība ir garīgā pasaule”.
- “Man nāk apgaismojība, un es fantazēju. Rodas daudzi jaunvārdi - veidojas valoda. Kad nāca ģeniālie dzejnieki, viņi **ņēma un valodu “liesmoja”**, un tā radās poēzija.” (Izcēlums mans - D. K.)

Meistars runā par “tautisko elpu”, kad “vārds ir pirmajā vietā, un tad muzikālā stīga sāk vibrēt un izkrāšņot tā tekstuālo ideju. Tas ir, it kā vienkāršs teksts pāriet dzejā. Kā, savienojoties vīram ar sievu, rodas bērni. Mūzika ieslejas teksta saturā!” (1998. g. 19. februārī).

Paraugam Vīgners nodzied tautas dziesmu

“Kas tie tādi, kas dziedāja bez saulītes vakarā”.

Vārdi caur jēdzienisku ritmiku pāriet melodijā. Dziedātājam un diriģentam savs sniegums jāveido ārkārtīgi izteiksmīgi.

Leonīds Vīgners:

- “No viena vārda var iztaisīt tūkstoš niansējumu!”
- “Sirdī burti pārdzīvoti, prātā burti pierakstīti”.
- “Nevajag gudrot - vajag izdzīvot!”

Par to, cik svarīgs ir priekšnesuma izteiksmīgums, liecina jaukais Meistara stāsts par lauku meiteni, kura svētdienas rītā bijusi baznīcā un klausījusies mācītāja runā. Pārņākusi mājās, viņa stāsta mājiniekiem ar tādu sajūsmu par mācītāju un par to, kā viņš runājis:

- “Mammucīt, (Vīgners augstā reģistrā parodē meitenīti) mācītāja kungs **tik skaisti** runāja, man tā patika, daži raudāja, un tas bija tik skaisti. Mī - lī -īt!”
- “Bet par ko viņš runāja.” - taujā mājinieki.
- “To es nezinu, bet tas, **kā** viņš runāja, bija tik skaisti!”
- “Lūk, kas notiek, ja mācītājs ir mākslinieks. Tā ir tā **DZĪVINOŠĀ BŪTĪBA!**” (1998. g. 19. februārī).

Tad vārds pierāda savu milzīgo spēku un ietekmi, jo ir izrunājams bezgala daudzās intonācijās, tembrālās krāsās, paužot runātāja vai dziedātāja garīgumu - sapratni un jūtu bagātību. To veido arī apkārtējā vide, klausītāji, pat gadalaiks.

Šodien, vērojot Vīgneru darbā ar dziedātājiem, klausoties viņa koristu atmiņas, paša Meistara stāstījumus, rodas priekšstats par to, **kā** ir strādāts pie vārda būtības atklāsmes, **kā** veidots izpildījums, cik liela ir vārda izrunāšanas, Meistara vārdiem - “izdzīvošanas” - nozīme skaņdarba satura veidošanā.

Meistars bieži atkārto: “Tembrāli jādomā”. Tas nozīmē -”ar jēgu jādzied!” Tembrs veidojas, paklausot dziedamā kopsatura un konkrētā vārda jēgai.

Aktīvās darbošanās laikā Vīgners saņēmis daudz pārmetumu savas neatlaidības, spītības dēļ, pat vienas takts precīzai iemācīšanai, veltot šķietami pārāk daudz laika un enerģijas. Bet rezultāts allaž ticis sasniegts, dziedājumam iegūstot bagātinātu jēgu, ne tikai intonatīvi tīru, skaidrā dikcijā korekti veidotu priekšnesumu. Vīgners domā savās kategorijās, kur **domas paviršībai nav vietas**.

Kā veidojās Vīgnera - interpreta personība, vislabāk liecina viņš pats, atcerēdamies klasiskās kora balādes “**Gaismas pils**” lasījuma veidošanu kopā ar Jāzepu Vītolu. Vīgners atradis savu, raitāku tempu dziesmas sākumā, salīdzinot ar pierasto. Atmiņās viņš šo tempa raitumu akcentē un saista ar Ausekļa teksta primāro kompozicionālo nozīmi. Vīgners runā par izveidojušos Jāzepa Vītola “Auseklīša” un Ausekļa “Gaismas pils” dialogu.

L. Vīgners saka: “Tas bija Auseklis, bet pirmais bij' Vītola “Au-sek-lī-tis”. Tādos gadījumos es runāju ar Vītolu un teicu: “Profesor, mums ir... arvārdusakot, šeit tā un tā, un tā”.

Vītols atbild: “Leo (par Leo viņš mani sauca), taisi tā, kā tu domā”.

Es saku: “Tas ir... (pauze) ...es domāju par Ausekli”.

Vītols: “Taisi, kā tu domā. Viss būs labi. Es visam piekrītu”.

Vīgners: “Man viņš atļāva visu, tādēļ, ka es viņam paskaidroju, kas tur ir ap to lietu. Vītols rakstīja klasiski, bet es diriģēju Ausekli pilnīgi ačgārni, tempa ziņā pilnīgi citādi. Nekādas patvaļas man nebija, bet kaut ko es vienmēr izdomāju. Bet ne radikāli uzreiz” (1998. g. 10. martā).

“Abi ģeniāli - Vītols un Auseklis. Es taisīju gan vienu, gan otru - ar tempiem, izpildījumu, no viena autora atstājot būtību, tikai mainot pulsāciju.

Vispirms jājūt!

Un es “Gaismas pili” diriģēju trīs veidos:

- 1) Vītolu,
- 2) Ausekli,
- 3) Vītola Auseklīti.

Beigās Vītols bij', Auseklis bij'. Vot! Lūdzu!”

“Es nekad pie atkārtojumiem nediriģēju tā, kā pirmo reizi. To sauc par interpretāciju.”

Jāzepa Vītola "Gaismas pils" interpretāciju Leonīda Vīgnera sniegumā šodien apliecina jau vienīgi reti skaņu ieraksti. Latvijas Radio fondos atrodas tikai divi Meistara diriģēti "Gaismas pils" ieraksti no 1948. g., 1950. g. Dziesmu svētkiem. (Diemžēl LMA fonotēkā ir palicis vienīgi strīpots ieraksts.)

Tādējādi šie divi 1948. g. un 1950. g. Dziesmu svētku "Gaismas pils" ieraksti atspoguļo savā ziņā leģendāru interpretāciju. Šīs Leonīda Vīgnera interpretācijas būtību īpaši paspilgtina audiālais salīdzinājums ar citu diriģentu muzikālajām versijām.

Piemēram, Imanta Kokara interpretācijā divos ierakstos:

1. Ar Rīgas kamerkori "Ave Sol" 1972. gadā, stereo 33 cm - 03357-6,
2. Ar LV Konservatorijas mācību kori 1987. gadā, stereo C 10 27145 004.

Skaņdarbs vairāk izpaužas balādiski, kā rimtais, spēcīgais frāžu vijums. Pie tam šīm muzikālajām frāzēm piemīt diezgan augsts estetizācijas sliekšnis. Imanta Kokara lasījumā pirmām kārtām mēs klausāmie Jāzepa Vītola episki balādisko risinājumu. Tādēļ vidusdaļa "...asiņainas dienas ausa..." interpretēta vairāk kā kontrastējoša daļa, lai ienestu darbīgumu balādiskajā "Gaismas pils" izpratnē.

Savukārt Teodora Reitera kora vēsturiskā ieraksta uzņemšana (restaurācija) paša diriģenta Teodora Reitera vadībā skaņu platē (1979. g. M 10-41437-8) apliecina principiāli citu Jāzepa Vītola "Gaismas pils" izpratni.

Šī "Gaismas pils" ir saglabājusies kā ļoti atvērti dramatiskā, pat varētu teikt - nervoza. Iespējams, ka šādu dziesmas lasījumu ietekmēja Teodora Reitera darbības laiks (30. - 40. g. mija).

Leonīda Vīgnera 1950. gada Dziesmu svētkos ierakstītā šīs dziesmas versija pēc būtības ir tuva šīs balādes dramatiskai izpratnei, proti, kā Vīgners pats vairākkārt ir teicis: "Es diriģēju Ausekli". Vīgners iziet no teksta pašas dziļākās atskāsmes, tādēļ jau pirmā frāze: "Kurzemīte dievzemīte..." dveš ar lēnu, nesteidzīgu svētu pašapziņu, cēlumu, lepnumu. Muzikālā frāze "...Kur palika sirmie dievi..." Leonīda Vīgnera ieskaņojumā ir kļuvusi par nemiera pilnu jautājumu, nevis par vērojuma turpinājumu. Gribu izteikt hipotēzi, ka šī Leonīda Vīgnera dramaturģiskā pieeja kora dziesmai nāk no viņa bagātās mākslinieciskās teatrālās pieredzes. L. Lukševica, atceroties sava skolotāja Leonīda Vīgnera teikto, ir rakstījusi: "Dziesmā, oratorijā, kantātē vārdiem ir pirmā nozīme un diriģentam ir jābūt šī teksta režisoram." (L. Lukševica. "Atmini sauli", "Cīņa", 1981. g. 10. novembrī).

Cītiem vārdiem, Maestro diriģē "Gaismas pili" it kā diriģējot operu, kurai ir savs dramaturģiskais nervs, savs dīglis, savs izvērsums un savs slēdziens. "Gaismas pils" - celsies augšā.

Kā īpaši zīmīgu piemēru visā minētajā kontekstā gribu minēt basu frāzi vidusdaļas beigās: "...Tur guļ mūsu tēvu dievi...", kas Vīgnera lasījumā skan kā tāda fundamentāla atziņa, kā krīvu lēmums, kā krīvu norādījums, bet svarīgi, ka frāzes beigās Vīgners pagarina pēdējo skaņu, tādējādi ietverot šajā skanējumā visas brīvības ilgas, ilūzijas, nepiepildītību un liek gan dziedātājiem, gan klausītājiem par to domāt, un ne tikai padomāt, bet varbūt uz brīdi izsāpēt.

Līdzīgā veidā Leonīds Vīgners paceļ vārda un skaņas risinājuma tēmu, pēc būtības dziesmas kodola jautājumu, arī Emīla Dārziņa slavenajā vīru kora dziesmā "Mūžam zili".

Kādā intervijā Vīgners nosvērti paziņoja: "Es diriģēju nevis Emīla Dārziņa "Mūžam zili", bet gan Kārļa Skalbes "Nemieru!" (1998. g.).

Pirmais dzejoļa oriģinālvariants ir bijis ar tieši tādu nosaukumu "Nemiers". Vēlāk cenzūras iespaidā šis nosaukums pārtapis par "Mūžam zili". Un Leonīds Vīgners šo Skalbes domu ir pārtvēris tieši savā izpratnē un savu dziesmas lasījumu veidojis tieši šajā skatījumā. Šāds viedoklis pilnīgi maina arī Emīla Dārziņa kora dziesmas interpretāciju. "Mūžam zili" - elēģiski, distancēti, ar kontrastējošu vidusdaļu. Bet Kārļa Skalbes "Nemiers" kļūst par atslēgu, ar kuru "atslēdzam vaļā šo mūziku" pavisam savādāk.

Šī prasība - atrast dziedātajam vārdam mūzikā pamatojumu - ir arī profesora Leonīda Vīgnera nodarbībās ar operdziedātājiem.

Leonīds Vīgners pats atzīst, ka dziesmu diriģējot, ir ņēmis no katra dziesmas radītāja, komponenta kodolu. Ļoti svarīgs jautājums, kas nostājas jebkura diriģenta priekšā, ir jautājums par pulsa izjūtu. Tas ir jautājums par pulsa izjūtu, ritma izjūtu, plašāk domājot - par mūzikas pulsējumu.

Teodors Kalniņš 1933. g. žurnālā "Mūzikas apskats" (1933., Nr. 3. 90. - 91. lpp.), atbildot uz diriģenta jautājumu - kā noteikt dziesmas tempu, ja nav dots metronomiskais tempa apzīmējums - rakstīja:

"Laimīgi, es domāju, tiksīm pāri šķērslim (saku šķērslim tamdēļ, ka vienu otru reizi šāda "neapzīmēta" dziesma dara raizes viņas izpildītājam), ja pieturēsimies tādā gadījumā pie **dzejas satura** un viņas **deklamācijas**. Piemēram, ja dzejas saturs prasa mierīgu deklamāciju, arī muzikālais izpildījums jāiztur apmēram tādā pat ātrumā, ja ir palēninājumi vai paātrinājumi pēc satura tekstā, arī mūzikā varam to pielietāt. Tāpat muzikālais saturs cieši saistīts ar dzejisko, viņi viens otru papildina, bet tomēr noteicējs šinī tempa jautājumā lai būtu pēdējais - dzejas saturs, tas vedīs pie īstā mērķa - pareizas tempa uztveres."

L. Vīgners: "... pulss ir ne metronoms, bet pulsējums. Metronoms - nedzīvs. Pulsācija - dzīva.

Skaties! Stāstu kaut ko tautai. Elastīgi, stāstījums ir pulsējošs. Pulsā ir sešdesmit, bet katreiz savādāk, it kā 60, **IT - KĀ - 60**, bet... savādāk! Tas ir pulsējums.

Visu manu dzīvi man bija pulsācija. Lūk, tā ir. Iemācīt to nevar. To sauc par **DEGSMI.**"(1998. g. 19. februārī).

Visas šīs prasības, kas izteiktas, liecina tieši par vārda un skaņas nozīmi - ļauj saskatīt Leonīda Vīgnera darbā ārkārtīgi lielo vārda jēgu, jeb jēdzību (kā teiktu profesors Vīgners). Šo aspektu, vārda un mūzikas saiknes milzīgo nozīmi Vīgnera nodarbībās, esmu jau aplūkojis sava darba I nodaļas beigās. (Skat. L. Vīgnera nodarbības ar Kr. Norveli).

Leonīds Vīgners: MANS SVĒTĪJUMS LATVIETĪBAI

Ko viņš saprot ar šo vārdu dzīvē, ko mūzikā?

Kā viņa paša dzīves gājums to pierāda? Vai ar tautiskās prievītes valkāšanu vienmēr un visur? Arī! Lai atgādinātu, kas mēs esam, no kurienes nākam.

“Es stāvu un krītu par mākslu - LATVIETĪBU.” Jau pirmajā mūsu nopietnajā tikšanās reizē Meistars teica šos vārdus 1998. gada Dziesmu svētku sakarā.

Vīgnera diriģētās “Gaismas pil(i)s” atceroties, retajos ierakstos klausoties, lasot par viņa māksliniecisko darbību, redzam, ka viņa “latvietiskā” darbošanās ir kā sūtība un bijusi ļoti daudzkrāsaina. Šeit nav runas par skābputras ēšanu skalū un uguns gaismā vai staigāšanu tautastērpā un postalās.

“Latviskums nenozīmē trallināšanu.”

Lai kur arī būtu, Vīgners mākslas valodā cildina latvietību, veido latvietību, sākot ar sevi un beidzot ar katru koristu Dziesmusvētku skatuvē. Vīgners ir par mākslu, ko veido latvietis savā zemē Latvijā, par Latvijas mākslu, kuru nav kauns rādīt, ar kuru var lepoties tepat, Amerikā, Japānā un Venecuēlā, par latviešu tautasdziesmām, kuras “apbrīno inteligēnti cilvēki visā pasaulē.”

Vīgners: “Nu lūk! Visa pamatā - senā vēsture. Kā varēja būt, pats fantazēju.

Mātes... katra saprata savādāk... no cilts uz cilti... Baltijas jūra mūs apstādināja, no Indijas nākot... Mātes auklē un dzied, suminā līdz... Cik bija apdāvināta māte, tik bija apdāvināta tautas dziesma... Atcerējās ļoti daudz. Pilna galva...”

Ja tevī dzīvs latviskais gēns, tev asaras saskries acīs, tautasdziesmu dziedot vai klausoties. Pat priecīgo, gavilējošo - tik dvēseliski pilna tā ir. Latvisko gēnu, pašapziņu vajag atmodināt, tāpēc tautasdziesma jādzied. Rūgti skan Meistara satraukums par nelielo tautasdziesmu skaitu Dziesmu svētku programmās.

“Vai manas sāpes jums vairs nesāp līdz?” - viņš kā Raiņa Jāzeps šodien jautā.

Leonīds Vīgners audzis un veidojies reizē ar Latviju, latviešu klasikas uzplaukuma laikā. Viņa šodienas atmiņās ar pielūgsmes pilnu cieņu dominē Auseklis (jo sevišķi), Rainis un Aspazija, Skalbe, aristokrāti mūzikā - Emīls Dārziņš, Jānis Zālītis, Jāzeps Vītols, pie kura viņš kompozīciju mācījās. Viņu iespaidā ieaudzinātā mākslas vērtību sistēma Vīgneram svarīga līdz šai dienai, tā laika augstvērtīgā mākslinieciskā kultūra ir viņa dzīves balsts.

Vīgners: “Tā laika dzejnieki, mūziķi, kuri faktiski fantazēja, lika priekšā klausītājam no dzirdes un atmiņas paņemt **kodolu - tautasdziesmu**. Vēlāk izvērsti to veidoja Melngailis, muzikālais talants, noskaitot tautasdziesmu, to ievienoja muzikālā pulsējumā. Tā iznāca **vienota esamība**, kur mūzika ievienojās dzejā. Pēc tam tās nonāk līdz mūsu tautas dvēselei, bet tautas dvēsele - **TĀ IR MŪSU KOPĪGĀ ESAMĪBA LATVIEŠIEM!**

Bet pa ceļam nāk pārvērtības. Pamatdoma paliek, bet pulsējums i drusciņ izmainās. Tas atkarīgs no tā “elementa”, kurš viņu uztver, dabā dzirdot, un nodod tālāk atklātībā tautai... Tauta iejūsminās no dzejnieka, no dzejojuma, no dziedājuma, un notiek zināmas pārvērtības vispār! Kā nu kurš atsevišķi no tautas dvēseles to uzņem, cik tauta ikreiz ir talantīga, cik viegli iespaidojama, un tad iznāk atkal zināmi saīsinājumi, tamdēļ, ka visu to garo dzejojumu nevar paturēt prātā. Bet **KODOLU VAR!** Šis kodols tad arī pārvēršas tautiskā dziesmā. (Visbiežāk šis kodols var būt astonektīgs)... Tā pārnāk uz ģimenēm, kur tēvs vai māte iešūpo, ieucina, iežūžo savu lolojumu, un murminā un skaidri runā dzejojumu. Mazais to piesavinājās milzu apjomā! Un tā ar visām pārvērtībām nonāk pie mūziķiem, un tie to lietu pieraksta - i dzejojumu, i

skanējumu... kur nav sākuma, ne robežu, ne beigu. Tā bija ļoti aizkustinoša, aizgrābjoša tautasdziesmu radīšana.

Tad parādījās lieli dzejnieki. Es pieredzēju viņu mūžīgo skandinājumu. I runājot, i komponējot... **Melngailis**... Viņš ir faktiski beidzamā latviešu tautas dvēsele. Bet mēs, kamēr viņš bija dzīvs, nemācējām novērtēt.

Bet tagad novērtējums ir kas? - Tās ir viņa grāmatas, kur sakopoti visi viņa darbošanās elementi.

Un beigās arī anekdotes. Viss kas tur bija. Kādreiz viņa stāstījums bija rupjš, to vajag atnest nost, bet **ideja - ģeniāla!** Bet tauta ļoti daudz ko nesaprata. Kad viņš bija virsdiriģents, viņš savas dzejiskās asprātības lietoja i vietā, i nevietā, i faktiski nevietā priekš parastajiem cilvēkiem, kuri ne visai labi saprata humoru. Reiz tā saucamais "asprātīgais" pēc kāda svētku koncerta pasniedza Melngailim papīrā kā pušķi ietītu slotu... Tā bija atreibība par aizrādījumu mēģinājumā, par trāpīgu humoru, dziedātājam adresētu no Melngaiļa. Diriģents, lai panāktu augstvērtīgu māksliniecisku sniegumu, bija vienkāršā valodā noraksturojis šo koristu... Jā, katram ir savs humors, sava humora izpratne, humora jēdzība... Viņiem nebija saskarsmes ar viņa **dvēselīgo talantu.**"

Tautasdziesma un Emīlis Melngailis (komponists aizstāvēja savu vārdu "Emīlis") ir Vīgnera latvietības simboli. Viņš sākās tieši Melngaiļa cīņās par latvietību iedvesmots.

"Melngailis veidoja latviešu kultūru, **ES AR!** Viņš savā veidā, es savā."

"Svētņīcu vai balagānu!" - tā ir izvēle, ko piedāvā Em. Melngailis. Abi izšķiras par pirmo. Tā, lūk, stāsts par Melngaiļi ir stāsts arī par viņu pašu, Leonīdu Vīgneru.

Iepazinies ar 1998. gada Dziesmu svētku repertuāru, Leonīds Vīgners ir sāpīga žēluma un sašutuma pilns, jo tajā nav iekļautas daudzu latviešu klasiķu kordziesmas.

"...Ne Zāliša dziesmas, ne Ābeles dziesmas, Voldemāra Ozoliņa nav! Norviļa nav! Visi tie labi mūsu komponisti. Pielika klāt trīs grandiozas dziesmas vīru korim... Šie taču ir latviešu dziesmusvētki! Bet tur ir Grīgs, Guno, Vēbers... Citur, lūdzu, ar sajūsmu!... Bet ne jau latviešu dziesmusvētkos. Sirsds kāpj pa muti laukā. Latvieši nedzied latviešu komponistu dziesmas!" Un sirmais Meistars rūgti smejas.

"Ak tu Die's!"

"Repertuārs mums ir pasaules mēroga - **MILZU!** Salīdzinot ar tiem komponistiem, kuri veidoja pasaules kultūru viduslaikos un tā tālāk."

Būtu grēks šīs Vīgnera domas vēlreiz neatkārtot, jo šodien tās ir zelta svarā.

Tā Meistars visu mūžu bijis latvietības esamības un nākotnes uzturētājs, apzinīgi šai problēmai pieslējies un tās vārdā nesavtīgi darbojies. Šodien viņam patiesi sāp latviskā garīguma pagrimums.

Bet ir pienācis paradokšāls laiks, kad jāaizstāv vēl nesen tik stiprais latviešu garaspēks.

Leonīda Vīgnera māksla nav skarba, bet senā latviskā izpratnē - **DAIĻA**, jo viņš pats ir darbīgs, un, galvenais, nesavtīgs.

“Skaista pļava, kad nepļauta,
Vēl skaistāka, kad nopļauta,
Ij’ tad bija vēl skaistāka,
Kad sameta kaudzītē”.

Šī tautasdziesma neaplicina tikai daiļumu, bet vairāk gandarījumu par labi padarītu darbu, kas **VEIDO DAIĻUMU**.

Tā arī ir tā Vīgnera metode - grūts kopīgs darbs līdz vienkāršībai un skaidrībai, visiem saprotami un iemīlami.

Vīgnera metode nav jātulko, nav jāatsifrē, tā ir tik mērķtiecīgi vienkārša un skaidra, ka par to tikai jāstāsta, par to jāatgādina katram, kas grib plūkt laurus uz mūzikas skatuves.

Es gribu, lai atklājas Vīgnera darbošanās ģeniālā vienkāršība, lai beidzas runas par viņu kā sarežģītu un despotisku diriģentu. Jā, viņš ir neikdienišķs, bet šī neikdienišķība ir viņa tēvišķās darba spējas, uzsveru - “tēvišķās”, - komponista un izpildītāju apliecināšanas vārdā, un vienlaikus - pašapliecināšanās. Vīgners lej sviedrus, lai parādītu, izpildītu varēšanu - reta uzpurēšanās un nesavtība.

Vīgnera **DIRIĢENTA METODE** ir - būt režisoram un skolotājam mūzikā, bet tas nozīmē, prasīt no izpildītāja **DAUDZPUSĪBU**.

Šo melno darbu dara literatūrā, filosofijā un mūzikā dziļi izglītots cilvēks, jo no nekā nekas nerodas.

Vīgnera “Bībeles” pamatā ir cilvēciskās gara vērtības cildinātāja latviešu tautasdziesma. Sirsnīgi liriska un kareivīga vīrišķība. Spēks, lai mīlētu un paceltu, nevis uzvarētu.

Vīgners allaž tiecies būt nācijas turētājs, glābējs, modinātājs. Viņš iet caur garīgi bagātu pagātņi uz garīgi bagātu nākotni. Viņš nenogurstoši cīnījies, lai glābtu Dziesmu svētku tradīcijas un noturētu Latvijas identitāti vismaz ik piec-gadus dziedot. Arī šobrīd Maestro savu dzīvi un darbu definē ar “Svētījumu Latvietībai”.

Labi izprasdams mākslas stāvokli mūsu valstī šodien, Meistars jautā: “Nu, ko tas nozīmē - diriģēšana?” Un pats atbild:

“Tā ir laba lieta...
tā ir vidēja lieta...
tā ir slikta lieta...
tā ir “šuftošana”...
arvārd’ sakot - viss ir ...”

Jeb citiem vārdiem sakot, svarīgākais diriģentam ir **IZDZĪVOT!**

Uz visos laikos mākslinieku interesējošo jautājumu, kur tad slēpjas **diriģenta noslēpums**, profesora Leonīda Vīgnera atbilde skan:

“Nekāda noslēpuma nav. 1% -TALANTS, 110% - BEZJĒDZĪGI.”

DOMU PĒRLES (domu gaudi no sarunām ar prof. Leonīdu Vīgneru):

- Ritmiskā puse jātaisa muzikāli, NE ritmiski dzelžaini. I TĀ - I TĀ.
- Es stāvu un krītu par MĀKSLU - LATVIETĪBU.
- Ģenialitāte lido gaisā. Pilns gaiss.
- Viegļā mūzika aizved tautu ellē.
- “SIRDĪ - burti pārdzīvoti, PRĀTĀ - burti pierakstīti!”
- MĀKSLU NEvajag gudrot - vajag IZDZĪVOT!!!
- Vajag pārdzīvot ne notis, bet mūziku!
- Melodijai ir jābūt ne iemācītai, bet izdzīvotai.
- Dzejnieks - labā roka, Mūziķis - kreisā roka.
- Čaikovskim katra notis - vesela pasaule.
- Diriģents - ne maisās, bet pārdzīvo.
- Gudrību var pierakstīt. Bet izdarīt?
- Koris cildina ne tikai komponistu, bet arī dzejnieku.
- Garīgā pasaule ir iedvesmotība.
- Garīgais valda miesīgo un veicinā to.
- Jādzied tā, ka katrs tonis ir zelta vērts.
- Apgarotība neprasa ACCELERANDO! Steiga gan.
- Jādzied melodija, ne atsevišķas notis!
- Katru reizi atkārtojot - krāsa savādāka.
- Domāt citādāk - tas nozīmē domāt muzikāli.

IZMANTOTĀ LITERATŪRA

Grāmatas, žurnālu raksti:

- Briede V. - Latviešu operteātris. Rīga, 1987.
- Klotiņš A. - Leonīds Vīgners. Latviešu mūzika.-Rīga, 1964.-186.- 202.lpp.
- Likteņdziesma. 1. grāmata, S. Smiļģes pierakstīti kordiriģentu likteņstāsti, O. Grāvīša komentārs, koristu atsauksmes, vēstules, hroniku fragmenti V. Brangules sakārtojumā - Rīga, 1996.
- Rode A. - Leonīds Vīgners. LMA diplomdarbs. (zin. vad. S. Vēriņa)- Rīga, 1989.
- Vēriņa V. - Leonīds Vīgners. Latvijas Zinātņu akadēmijas vēstis. A. - 1996.- 50. sēj.,1, (582.) Nr., 80. - 88. lpp.
- Zariņš J. - Mans darbs teātrī. Rīga, 1974.

Raksti periodikā:

- Brastiņš E. - Vai bēguma pazīmes. Tēvijas Sargs.- 1940.- 9. febr.
- Briede V. - Daudzveidības rēbuss. Rīgas Balss.- 1981.- 10. nov.
- Briede V. - Operdziedoņu paldies. Rīgas Balss.- 1986. 14. nov.
- Darkevics A. - Dzimtas dzīvais ozols. Dzimtenes Balss.- 1981.- 12. nov.
- Goldšteins E. - Dižozols. Cīņa.- 1986. -7. nov.
- Goldšteins E. - Leonīds Vīgners - 80. Literatūra un Māksla.- 1986. -14. nov.
- Grīnfelds N. - Nenogurstošais mākslinieks. Literatūra un Māksla.- 1971.- 6. nov.
- Kārkliņš L. - Leonīds Vīgners un Skrjabina “Ekstāzes poēma”. Literatūra un Māksla.- 1970.- 4. jūl.
- Krūms A. - Vīru koris “Dziedonis”. Jaunāko Ziņu pielikums.- 1930.- 6. dec.

- Lukševica L. - Atmini sauli. Cīņa.- 1981.-10. nov.
- Pupa G. - Leonīda Vīgnera gadu un skaņu raksti. Literatūra un Māksla.- 1976. -6. nov.
- Pupa G. - Bez grumbām dvēselē. Literatūra un Māksla.- 1983.- 1.apr.
- Purene Dz. - Rex tremendae. Cīņa.- 1969.- 2. marts.
- Purene Dz. - Talants un muzikalitāte. Cīņa.- 1976.- 10. nov.
- Romanovskis N. - Kordiriģenti dzied Leņingradā. Cīņa.- 1982.- 28. maijs.
- Sprancmanis J. - Kamerkora velte komponista jubilejai. Padomju Druva.- 1979.- 23. aug.
- Stumbre S. - Mūžam nerimstoša skaņu straume plūst. Literatūra un Māksla. - 1966.- 5. nov.
- Vēriņa S. - Pārliecinoša atklāsme.Cīņa.- 1979.- 16. dec.
- Vēriņa S. - Alfřēda Kalniņa kordziesma Igaunijā. Cīņa.- 1980.- 15. maijs.
- Vēriņa S. - Klasisko kora dziesmu koncertā. Cīņa.- 1980.- 25. ec.
- Vēriņa S. - Leonīds Vīgners pirms pusgadsimta un tagad. Literatūra un Māksla.- 1981.- 13. nov.
- Vēriņa S. - "Mūza" Moldāvijā. Cīņa.- 1981.- 27. dec.
- Vēriņa S. - Spoža mūsu konservatorijas simfoniskā orķestra uzstāšanās. Literatūra un Māksla.- 1983.- 11. marts.
- Vilciņš U. - Nekad no pusceļa. Padomju Jaunatne. - 1986. nov.
- Vītoliņš Jēk. - Igaņu opera uz latviešu operas skatuves: E. Kapa "Atriebības ugunis" Valsts operas un baleta teātrī. Literatūra un Māksla.- 1947.- 9. maijs.
- Vītols J. - Vīgneru Ernests manās atmiņās. Jaunākās Ziņas.- 1933.- 29. maijs.
- Zaharovs V. - Leonīds Vīgners diriģē Maskavā. Literatūra un Māksla. - 1965.- 25. marts.
- Zālītis J. - Vīru kora "Dziedonis" dziesmu vakars. Jaunākās Ziņas.- 1931. -19. okt.
- Zālītis J. - Jelgavas filharmonijas darbā. Jaunākās ziņas.- 1932.- 16. aug.
- Zālītis J. - Leonīda Vīgnera skaņdarbu vakars. Jaunākās Ziņas.- 1933.- 10. marts.
- Zālītis J. - Skan bezdarbnieku orķestris. Jaunākās Ziņas.- 1933.- 24. maijs.
- Zālītis J. - Vīgnera benefices koncerts Ķemerros. Jaunākās Ziņas.- 1936.- Nr. 154.

KOMENTĀRI:

*¹ Leo Blech (21.4.1871 Aachen - 25.8.1958. Berlin).

Diriģents un komponists.

1926 -1937 *Berlin Stadt Oper.*

1937. gadā emigrējis vispirms uz Rīgu, tad uz Stokholmu (par galma kapelmeistaru).

1949 - 1953 Rietumberlīnes operas teātra mūzikas ģenerāldirektors.

*² Hermann Abendroth (19.1.1883 Frankfurt am Main - 29.5.1956. Jena).

1934 - 1945 Leipzigas " *Gewandhaus*" - Kapelmeistars.

no 1946 Veimāras Nacionālā teātra mūzikas ģenerāldirektors.

Hermanis Ābendrots ir slavenā austriešu diriģenta un komponista Feliksa Motla skolnieks.

Felix Mottl (24. 8. 1856 - 2. 7. 1911)

Austriešu diriģents un komponists. Mācījies pie A.Bruknera. Vāgnera godinātājs. Pēc Vāgnera ielūguma 1876. g. asistējis pirmajā Baireitas operfestivālā ("Nībelungu gredzena" uzvedums).

Visu Vāgnera operu kopoto klavierizvilkumu veidotājs *Peters* izdevniecībā.

1888 - 1905 diriģents Baireitā.

Skat: H. Seeger. Opernlexikon. Berlin, 1978, S.11- 12 (*H.Abendroth*), 83 (*L.Blech*), 378 (*F. Mottl*).

*³ Žukovs Mihails (1. (14) 1. 1901 Maskava - 8. 11. 1960 turpat) - krievu diriģents.

Rīgas operā 1946 - 1951,

pēc tam Maskavas Lielajā teātrī.

20.- 30. gados bija saistīts ar K. Staņislavska operas studiju, vēlāk operas teātri.

Skat: Muzikālā enciklopēdija (J. Keldiša red.) II sēj, Maskava,1974, 405. lpp.